

COMMISSIE VAN GEVOLMACHTIGDEN.

Verslag der zitting van 10ⁿ Mei 1918.

Toen in Januari 1918 de zelfstandigheidspolitiek van den Raad van Vlaanderen zich nader bepaalde, besloot men een wezenlijk ministerie te vormen, waardoor de Raad zijn belangrijkheid verloor. De Commissie van Gevolmachtigden (in September vervangen door de Commissie van Zaakgelastigden) vormde dit ministerie.

In den loop der maand liepen eenige Belgische soldaten, daartoe aangedreven door de Frontpartij (een activistische inrichting aan wier hoofd ADIEL DE BEUKELAERE stond) naar den vijand over.

Deze deserteurs werden door de Commissie van Gevolmachtigden ontvangen, in het bijzijn van meerdere Duitsche officieren. Zij vertelden hoe en waarom zij tot desertie hadden besloten, verstrekten nadere inlichtingen nopens de activistische werking aan het Front, en zetten ook hun programma uiteen.

Men bemerkte het zeer treffend samengaan dezer handelingen met de werking der Soviets in het Russisch leger, en de muiterij in de zuidelijke regimenten van Frankrijk die, op het zelfde tijdstip, de Verbondenen verzwakten.

Commissie van Gevolmachtigden.

Vergadering van Vrijdag 10 Mei 1918.

Voorzitter : Prof. Dr P. TACK.

Aanwezig de heeren : Dr A. BORMS; A. BRIJS; Prof. Dr J. DE DECKER; Mr F. HEUVELMANS; Prof. Dr K. HEYNDRICKX; Prof. Dr A. M. JONCKX; LEO MEERT; Prof. Dr P. TACK; Dr E. VERHEES; Prof. T. VERNIEUWE.

Zijn verder aanwezig de heeren : J. CHARPENTIER; K. DE SCHAEPDRIJVER; M. TORREELE, krijgsgevangen Vlaamsche soldaten.

Dr OSSWALD; Hauptmann STILLE en een Oberleutnant.

Omstreeksch de helft van de zitting treedt insgelijks de heer VERWALTUNGS-CHEF binnen.

De heer J. CHARPENTIER spreekt een redevoering uit, waarin hij het doel van de zending der Vlaamsche krijgsgevangen soldaten uiteenzet. (*Zie bijlage 1.*)

De heer DE SCHAEPDRIJVER neemt vervolgens het woord en houdt lezing van twee stukken waarvan afschrift hierbij gevoegd. (*Zie bijlagen 2 en 3.*)

Vervolgens wordt er overgegaan tot het stellen van verschillende vragen door al de aanwezigen, waarvan hierna de bijzonderste beknopt weergegeven worden :

Prof. Dr P. TACK : — Wie staat er aan het hoofd van uwe organisatie ?

Antwoord (Zeer vertrouwelijk) : De heer Dr ADIEL DE BEUKELAER.

Prof. Dr P. TACK. — Waarin bestaat de werking van uwe organisatie ?

Antwoord : De vergaderingen van de ondergeschikte Comiteiten hebben voor doel de manier te bestudeeren hoe de propaganda het best kan doordringen in de massa. De Hoofdcommissie geeft de bevelen en die worden in de verschillende onderafdeelingen nagevolgd.

Prof. Dr P. TACK. — Wordt nog afgekeurd dat wij hier samenwerken met de Deutsche bezetting ?

Antwoord : Vermits wij ingezien hebben dat er geen anderen weg mogelijk is en dat er overigens niets te verkrijgen is van onze regeering, hebben wij begrepen dat dit ook de eenige mogelijkheid was.

Prof. Dr P. TACK. — In de rede die de heer CHARPENTIER heeft voorgelezen, wordt vrees gekoesterd nopens de bindende gevolgen der gebruikte taktiek. Mag ik vragen vrijuit te spreken en ons mede te deelen welke vrees er gekoesterd wordt ?

Heer CHARPENTIER stelt daarop de volgende vraag : Welke gaat de toekomst van Vlaanderen zijn, in de richting die nu gebruikt wordt ? Wij gebruiken natuurlijk de Duitse hulp, maar in ruil van welke diensten ?

Prof. Dr P. TACK. — Dus om duidelijk te spreken vreest men dat wij een gedeelte van ons land zouden verkoopen ?

Heer CHARPENTIER. — Ja.

Daarop wordt door al de leden van de Commissie van Gevolmachtigden geantwoord dat zulks volstrekt uitgesloten is en dat ons eenig doel is de volledige zelfstandigheid van Vlaanderen te bewerken.

Prof. Dr P. TACK. — Welke indruk heeft de benoeming tot opperbevelhebber van Generaal FOCH op het Belgische leger gemaakt ?

Antwoord : Een slechte indruk.

Prof. Dr P. TACK. — Wat zouden de soldaten zeggen indien Vlaanderen zelfstandig werd verklaard ?

Antwoord : Zij zouden staken.

Heer A. BRIJS. — De propaganda-brochuren die verspreid worden, komen die in het bezit van de Belgische overheid ?

Antwoord : Dat hangt af van de omstandigheden.

Heer A. BRIJS. — Hoe is uwe verhouding tegenover de Walen ?

Antwoord : De betrekkingen tegenover de Walen zijn doorgaans goed en vriendschappelijk.

Heer A. BRIJS. — Indien werkelijk de zelfstandigheid van Vlaanderen een feit werd, dan zoudt gij, dit hebt U geantwoord, « het leger stop zetten ». In de veronderstelling dat gij niet afgesloten werd, hoe stelt gij U voor dat zulks zou geschieden ?

Antwoord : « Door revolutie ».

Heer A. BRIJS. — Zijn er werklieden in de verschillende Comiteiten en zijn de verschillende partijen, ook de socialistische, in uwe Comiteiten vertegenwoordigd ?

Antwoord : Ja.

Mr E. VERHEES. — Is U bekend en maakt het een zekeren indruk op uwe makkers dat gedurende de bezetting, door de nieuwe Vlaamsche Ministeries allerlei hervormingen gedaan worden ? De Deutsche Overheid heeft de belasting op het kapitaal verhoogd, de verbetering van de sociale wetgeving ligt ter studie, de wet op de sociale verzekeringen is met aanzienlijke verbeteringen verschenen. Daardoor zal de toestand van de werklieden verbeterd worden en hebben wij dus positief werk ten voordeele van het volk verricht.

Mr E. VERHEES spreekt vervolgens over de mijnen van Limburg. Op de vragen door den heer Mr E. VERHEES gesteld, wordt geantwoord, dat men daaromtrent niet over voldoende inlichtingen beschikt en dat het van belang is te weten, dat men zich van nu reeds bekommert over de verbetering van den toestand der bevolking.

Prof. Mr A. M. JONCKX. — Is het waar dat er gegradeerden zijn die gedegradeerd worden omdat zij geen Fransch genoeg kennen.

Antwoord : Ja.

Dr A. BORMS. — Gij hebt zeker veel betrekkingen met de Fransch-Vlamingen gehad. Hoe staan die ? Hebt gij daarbij nog Vlaamsch-gevoelen ontdekt, of zijn die menschen onverschillig ?

Antwoord : Het gevoel van die menschen is door den oorlog niet verslecht. Zij zijn in elk geval niet Franschgezind.

De Heer Hauptmann STILLE zegt dat hij, bij ondervinding door omgang met de krijgsgevangenen, weet dat in de streek van Duinkerke de Vlaamsche soldaten beter met de bevolking overeen komen dan bijv. in de streek van Amiens.

Dr A. BORMS. — U spreekt van 85 t. h. Vlamingen aan het front. Hoe hoog is daarvan het percent aktivisten ?

Antwoord : Op het einde van verleden jaar hadden wij aan het Haversche Ministerie opgegeven zestig duizend.

Dr A. BORMS. — Hebt gij bij uw IJzermannen ook verschillende richtingen ?

Antwoord : Die richtingen hebben bestaan. Nu is de hoofdwerkende strooming de Jong-Vlaamsche.

Dr A. BORMS. — Hoe stond gij tegenover de passivisten van VAN CAUWELAERT ?

Antwoord : Wij gaan nu de kloof tusschen het front en VAN CAUWELAERT daarstellen.

Dr A. BORMS spreekt over de inrichting van de Rijkswacht waarop geantwoord wordt dat ook aan het front zulk gedacht besproken werd.

Dr A. BORMS. — Sympathiseeren de Duitsche soldaten met U ?

Antwoord : Er is geen Duitsch-vijandelijkheid in het Belgische leger.

Dr A. BORMS. — Het zal bij ons volk een geweldigen indruk maken wanneer gij vóór de massa zult optreden. Wanneer gij vóór het volk in uniform zult optreden zult gij onnoemlijk veel goeds stichten.

Een bespreking wordt daaromtrent gehouden. Voorstellen om de jongens in uniform te laten optreden zullen aan de Duitsche Overheid gedaan worden.

Prof. Dr J. DE DECKER. — Verbazend en verheugend is het, wat wij hier gehoord hebben. De meeste vragen die ik wilde stellen, zijn opgelost maar ik wilde toch weten hoe het aktivistische leger achter het front verdeeld is en welke de verhouding is tusschen diegenen, die nog rekenen met een soort herstel van België en diegenen die heelemaal het Walenland uitschakelen en alleen bezorgd zijn voor Vlaanderen. Gaat de discussie daarover ofwel blijft het idee van het zelfstandige Vlaanderen nog vaag ?

Antwoord : Het idee verkeert nog in een vagen toestand. Personeele of reële unie, die denkbeelden hebben reeds ingang gevonden.

Prof. Dr J. DE DECKER. — Bestaat er een Waalsche beweging aan het front ?

Antwoord : Aan het front zijn Waalsche aktivisten weinig talrijk.

Prof. Dr J. DE DECKER. — Hoe is de gezindheid tegenover koning ALBERT ?

Antwoord : De meesten willen van het voortbestaan van het koninkdom niets hebben. Zij zijn voor een republiek.

Prof. Dr J. DE DECKER. — Heeft de koningin nog zooveel sympathie bij de soldaten ?

Antwoord : Neen.

Prof. Dr J. DE DECKER spreekt nogmaals over de beteekenis der radikale of niet radikale gevoelens in Vlaamsch opzicht der soldaten en wijst er op dat wij, in ruil voor de redding die Duitschland ons brengen kan, op een economische aansluiting bij dit land moeten aansturen. Daarop wordt geantwoord dat zulks aan het front begrepen wordt en verder, dat wel 50,000 Vlaamsche soldaten naar een radikale richting neigen.

Prof. Dr J. DE DECKER. — Hoe is de verhouding tusschen vrijzinnigen en katholieken ?

Antwoord. : Die zijn in alle Comiteiten vertegenwoordigd.

Op dit oogenblik treedt de Heer VERWALTUNGSCHEF binnen.

Vervolgens spreekt de Heer LEO MEERT over de campagnes, die hier op touw gezet worden tegen « Volksopbeuring »; over den invloed van het « Comité National » en over de rol, die « Volksopbeuring » in de toekomst zal moeten vervullen. Hij wijst er op dat over dit alles ene brochure zou kunnen geschreven worden.

Heer Prof. T. VERNIEUWE vraagt of er geen gevaar bestaat voor de organisatie achter het front, door hun optreden alhier.

Antwoord : Wij treden persoonlijk op en niet in naam der organisatie.

Prof. T. VERNIEUWE. — Gij hebt gesproken van een mogelijke staking van het leger. Hoe is uw plan opgevat ?

Antwoord : Dat is nog altijd in beraadslaging.

Prof. T. VERNIEUWE spreekt over wat wij zinnen zijns te doen voor de Vlaamsche boeren en weidt uit over de hervormingen, welke daaromtrent in studie zijn. Hij wijst er op dat zulks voor de propaganda aan het front van het grootste nut zal zijn.

Heer M. F. HEUVELMANS. — De Heeren zeggen dat het Belgische leger bestaat uit 85 t. h. Vlamingen. Vóór den oorlog was die verhouding van 63 tot 37 t. h. Walen. Nu neem ik wel aan dat bij het begin van den oorlog en bijzonder sedert het begin der bezetting niet meer zooveel Walen zijn kunnen vertrekken naar het leger als Vlamingen, maar dit wil nog niet zeggen dat er maar 15 t. h. Walen in het leger zouden zijn, ten ware woor de Walen meer baantjes achter het front waren.

Antwoord : Dat is feitelijk ook zoo.

Heer Prof. Mr K. HEYNDRICKX : Wij hebben hooren spreken over de gevoelens jegens den Koning en de Koningin. Een gevoerkwestie heeft zeer veel belang in een beweging en daar het mij voorkomt dat er een zekere tegenstrijdigheid is, leg ik er nogmaals nadruk op. Er zijn te Kortrijk vierhonderd Vlaamsche krijgsgevangenen geweest, welke onderhoord zijn geworden. Die jongens waren eerst zeer terughoudend, maar later verklaarden zij dat de Koningin nog zeer wel gezien was, dank vooral aan haar optreden tegenover de gekwetsten in de hospitalen. Ook is aan de jongens gevraagd geworden wat de inzichten van den Koning waren en dan moeten enkelen verklaard hebben dat zij vernomen hadden dat de Koning zich tamelijk gunstig had uitgelaten over de Vlaamsche beweging.

Antwoord : Dat kan beslist tegengesproken worden.

Prof. T. VERNIEUWE. — Welke is de meening van het leger tegenover de ministers ?

Antwoord : Die worden gehaat.

Mr E. VERHEES vraagt namens den heer Prof. Ing. F. BRULEZ of er nog een spoor is van het Bestuur van onze ijzerwegen.

Antwoord : Dat is versmolten met het Fransch Bestuur.

Hier houdt het stellen van vragen op en worden enkele algemeene gedachten gewisseld.

Ten slotte spreekt de heer Dr A. BORMS de volgende rede uit :

« Als Gevolmachtigde van National Verweer wenschte ik nog enkele woorden te zeggen. Het is werkelijk het meest historisch oogenblik dat wij beleefd hebben dezen namiddag, Waarde vrienden en strijdgenooten. Wij bezitten allen hetzelfde gevoel, juist omdat wij gehandeld hebben naar ons eerelijk geweten en dat wij geluisterd hebben naar de stem van ons bloed. Wij wisten dat gij ginder met ons moest medegaan. Wij allen hebben gemeend dat de regeering zelf ons het recht zou gegeven hebben, dat uit het bloed van onze jongens het recht voor Vlaanderen zou voortgesproten zijn. Het is, nadat wij ingezien hebben dat zulks niet waar was en wij van achter het front de aansporing gekregen hebben om hier als daadwerkelijke en stambewuste Vlamingen op te treden, dat wij tot het Vlaamsche aktivisme gekomen zijn in dezen oorlog. Het eerste briefje dat ik van achter het front gekregen heb, heb ik hier nog in de hand. Het is van vriend W....., die mij schreef dat er zooveel jongens, die vroeger van onze beweging niets afwisten, nu echte Flaminganten geworden zijn. « Gij moest dat eens zien, Makker Borms. » (Hier leest Dr A. BORMS vol gevoel het briefje vóór.) Intusschen hebben wij gezien, dat wij niet tot na den oorlog mochten wachten, want dat het anders fataal met Vlaanderen zou gedaan geweest zijn. Dat hebt gij meer gezien dan wij. Welnu, Vlaamsche broeders, gij mannen van achter den IJzer, wij zullen hier samenwerken voor Vlaanderen, waarvoor wij allen sterven willen ! Men heeft U opgeëischt om den staat België te verdedigen; dat was een kunstmatig vaderland, dat men U in het jaar 1830 geschapen heeft. Maar den vaderlandschen grond, dien onze Vlaamsche voorouders met hun bloed hebben verdedigd, aan de bevrijding van dit vaderland zult gij met nog méér moed en met nog méér liefde medewerken. In deze oogenblikken blijven wij trouw verbonden, zijn wij één in ons voelen en één in ons willen. Als men ons leven eischt voor Vlaanderen zullen wij het geven.

»Vlaanderen trouw tot in den dood ! Samen voor Vlaanderland !!! » (*Toejuichingen.*)

* * *

Bijlage I.

Rede van den H. CHARPENTIER

Mijne Heeren,

Ons optreden in uw midden moet waarschijnlijk voor de meesten onder U eene niet gewone verrassing lijken. Wij zijn gansch onbekenden voor U, soldaten uit de doodgewone massa van het leger, wiens toestanden U door onvoldoende inlichtingen moeten vreemd zijn. Uit verschillende bronnen zal U wellicht bekend zijn dat dit midden niet gestorven is voor Vlaanderen, dat er nog altijd een levenskiem zich handhaaft. Wij mogen er bijvoegen dat die kiem zich ontwikkeld heeft tot heerlijk even, dat zij groeit met den dag en de waarborgen eener hoopvolle toekomst in zich draagt.

U de Vlaamsche frontbeweging doen kennen, haren oorsprong en ontwikkeling, de evolutie der leidende gedachte, haar strijdprogramma met hare wenschen en eischen- en aldus de noodige eenheid bewerken tusschen alle strijders voor hetzelfde ideaal, dat is het doel der zending die ons naar hier voert. Eene bondige historische schets ter toelichting dringt zich dus allereerst op.

In de eerste oorlogsmaanden werd door de vroegere Vlaamsche voormannen het volstreckte stilzwijgen bewaard als gewetensvolle naleving der « Union Sacrée ». Echter was dit niet uitsluitend dezen factor toe te wijten : de verbittering door den Duitschen inval teweeggebracht, de stoffelijke beslommeringen van allen aard en vooral het gebrek aan onderlinge voeling hadden er toe bijgedragen alle actie te beletten.

Het optreden van « De Vlaamsche Stem » als baanbreker der herlevende Vlaamsche gedachte had eene heilzame terugwerking op de algemeene stemming. De Franschdolheid onzer leidende Belgische organen, de onverantwoordelijke partijzucht die hen zelf de palen der onzijdigheid deed te buiten gaan, het vooruitzicht der Vlaamsche toekomst bedreigd door dergelijke propaganda, brachten vele partijgangers der « Union Sacrée » tot een klaarder inzicht. Daarbij stonden de Vlaamsche studenten als eenvoudig soldaat of lager gegradeerde in de rangen van het frontleger. Zij voelden dus best al het pijnlijke van de ondergeschikte rol die de Vlamingen bedeed was; zij konden van dichtbij nagaan de jammerlijke gevolgen der verfranschingpolitiek, die in dit geschikte midden dolzinnig hoogtij vierde, en ondervonden dat de verbastering zooverre was gekomen dat het hoogdringend werd met vereenigde krachten aan 't werk te gaan.

Aldus door gelijkheid van gedachten samengebracht, werd er door enkele intellectueelen een kern gesticht die later uitgebreid en vervolledigd zou groeien tot de Vlaamsche frontpartij van den IJzer. De nieuw geboren overtuiging werd verstevigd door de kranige houding van DE CLERCQ en JACOBS die in onze kringen veel belangstelling verwekten. Met hunne afstraffing als gevolg van hunnen onverschrokken durf kwam het Vlaamsche standpunt tot eene scherpere omlijning en konden de pessimisten reeds opmaken welke politiek de Regeering tegenover de Vlamingen dacht te volgen.

De vervlaamsching der Gentsche Hoogeschool die kort daarop volgde was een spoorslag die ons verder dreef in de ingeslagen richting. De storm van verontwaardiging en banvloeken die dan opging in de Fransch-Belgische pers gaf ons de maat der behaalde overwinning. De daad vond bij ons algemeene instemming al kon men zekere handwijzen niet goedkeuren noch vormen aanvaarden die niet strookten met onze mentaliteit van strijdende soldaten. De voordracht van Prof. DOSFEL, te Antwerpen gehouden en waarvan wij later slechts kennis kregen gaf ons een klaarder inzicht in den toestand en bracht er veel toe bij het wantrouwen en de verdachtmaking uit den weg te ruimen. Hoewel men volle geloof had in de eerlijkheid der onderteekenaars van het Hoogeschoolmanifest wilde men geen oordeel vellen bij onvoldoende zakenkennis. Algemeen werd besloten zich te onthouden tot na den oorlog maar niet te dulden dat de Regeering buiten het Vlaamsche volk om, zou veroordeelen wat met oprechte inzichten was geschied.

Ondertusschen waren in de verschillende eenheden van het leger studiekringen tot stand gekomen. Op regelmatige bijeenkomsten werden de Vlaamsche vraagstukken besproken, echte meetingen werden aldus in beperkten kring gehouden. Zoo verkreeg de bestaande Vlaamschgezindheid den vasten vorm eener diepgrondige overtuiging.

Van die studiekringen verspreiden zich de gedachten in de massa. De meest gezaghebbende flaminganten besloten dan die strooming stelselmatig te leiden en uit te breiden. Elk der intellectueelen zou op zoo breed mogelijke schaal in zijne onmiddellijke omgeving een doortastende, onverdroten propaganda voeren. Deze vond des te gereeder ingang bij onze jongens daar zij verbitterd waren door de vernederingen, den smaad en de vervolgingen die de militaire overheid hen om hun Vlaamsch zijn deed verduren. Onder voorwendsel dat alle krachten uitsluitend voor vaderlandsche doeleinden moesten aangewend, werden de studiekringen afgeschaft. De werking zette zich nochtans voort maar in 't geheim en breidde zich uit van man tot man, van eenheid tot eenheid : de Vlaamsche frontbeweging was definitief op vaste democratische grondslagen gevestigd.

Toen verscheen de *Open brief aan den Koning* opgevat als propagandaschrift en tevens als politiek vertoon, steunende op de grievenargumentatie en de principieele hervormingseischen. Het aangrijpend beeld van het Vlaamsche martelaarschap dat er in werd afgeschilderd bracht een rilling van verontwaardiging door de massa. Deze brief die mocht gelden als een verpletterende aanklacht en eene roerende bede om recht werd door de Regeering op grafstijle onthaald. Straffen en vervolgingen werden echter met den dag verzwaaard. De reactie van onze zijde groeide ook in dezelfde verhouding tot wij er toe kwamen scherp vijandig positie te nemen tegenover de militaire overheid.

Dit gaf aanleiding tot de uitgave van een tweeden brief, ditmaal opgesteld in krachtiger, dringender toon. Antwoord kwam er echter niet. De verdrukking van al wat Vlaamsch was kreeg den vorm van een echt schrikbewind. Aalmoezener VAN DEN MEULEN werd om zijn Vlaamschgezind optreden afgesteld. Bij zijn vertrek naar Cezembre ontstond eene spontane betooging waarin honderden hunne geestdriftige sympathie aan den koenen martelaar betuigden. Te dier gelegenheid gaf minister DE CEUNINCK twee omzendbrieven uit waardoor de vervolgingen — op wettiging van schijnredenen — een officieel karakter kregen.

De propaganda werd ondanks alles koortsig doorgedreven.

Nachtelijke betoogingen die soms 1,000 tot 1,200 deelnemers vereenigden werden in iedere kantonnementsplaats ingericht; vlugschriften en affichen die de Vlaamsche jongens tot den kamp opriepen bij de vleet verspreid en aangeplakt; tegen onze vervolgers, inzonder tegen generaal BERNHEIM — een der meest wreed-verfijnde — een krachtig-dreigende waarschuwing gericht; aan Kardinaal MERCIER duidelijk onze afkeuring betoogd over zijn antivlaamsch optreden; aan Z. H. den PAUS en aan de Verbonden Mogendheden onzen toestand uiteengezet en op de rechtvaardigheid onzer eischen gewezen. Toch mocht dat alles niet baten, de Regeering bleef halstarrig weigeren.

Een uiterste poging tot gemoetkoming werd nog beproefd. In een schrijven aan minister DE BROQUEVILLE werd ons programma voorgelegd. Als minimum werd geëischt de onmiddellijke indeeling van 't leger in Vlaamsche en Waalsche regimenten, de plechtige belofte van instandhouding der Vervlaamschte Hoogeschool, de invoering van Zelfbestuur, hoeksteen van het Vlaamsche gebouw, op grond van het federatief stelsel. Tevens de stichting eener Commissie waarin de frontpartij ruime vertegenwoordiging zou hebben en die de praktische verwezenlijking van dit programma zou instudeeren.

Hoe verzoenend en gematigd dat vertoog moge lijken toch vond het geen ingang bij de Regeering die kwaadwillig in de aangenomen houding volhardde. Het werd ons voorgoed duidelijk welke onoverkomelijke kloof tusschen haar en ons was ontstaan.

Ondanks een oogenblik onbeslistheid werd de nieuwe toestand met nieuwen moed aanveerd. Konden wij op eigen kracht den dwang der Regeering en het juk der militaire overheid afschudden om gewapenderhand te veroveren wat wij met vredelievende middelen niet bekwamen? Een aktie in dien zin werd na grondige studie onmogelijk geacht als biedend vooralsnog onvoldoende waarborgen van welslagen. De militaire gebeurtenissen op het Westerfront vielen samen met dit tijdstip. Maatregelen werden getroffen om in verband daarmee een eventueel handelend optreden te doen plaats grijpen.

In het licht dezer laatste feiten, geholpen ten andere door de inlichtingen die wij door toedoen der Duitschers in handen kregen, ging de evolutie der gedachte met snelle schreden.

Tot hoeverre wij hierin gekomen zijn ware moeilijk met juistheid te bepalen; ons huidig standpunt heeft nog geen scherpheldere omlijning. Principieel is er volstreckte

eensgezindheid met de activisten; duidelijk wordt door de leiders ingezien dat zij den eenigen weg volgen die werkelijk op het doel afgaat. Toch bestaat er nog meeningverschil over de noodzakelijke aanwending van sommige procédés en wordt vrees gekoesterd nopens de bindende gevolgen der gebruikte taktiek. Dit wordt echter op het ondergeschikte plan van detailkwesties geschoven, die later opheldering kunnen verkrijgen bij voldoende toelichting.

Meer en meer drong zich dan de noodwendigheid op, toenadering te zoeken waartoe eindelijk besloten werd in de overtuiging dat de kennis onzer toestanden U onschatbare diensten zou bewijzen.

Onze historische uiteenzetting is hier ten einde. Kort en onvolledig moet ze U voorkomen. Ter aanvulling kunnen wij verwijzen naar de schriften uitgegeven door onze beweging. Zoo onder meer : De brieven aan Z. M. den Koning, het vertoogschrift aan de verbonden Mogendheden, den open brief aan kardinaal MERCIER, *Vlaanderens Dageraad aan den IJzer*, *Catechismus der Vlaamsche Beweging*, *Bestuurlijke scheiding en Activisme*.

Aldus, mijne Heeren, hebben wij de ons opgedragen zending uitgevoerd en is de verbinding tusschen het front en U daargesteld. Onze zending omvat echter nog eene andere taak : het is niet voldoende U den moreelen steun van het front aan te brengen; dit zou tot onmiddellijke resultaten moeten omgewerkt. De invloed van het leger — gevolg zijner populariteit — is een der machtigste hefboomen der publieke gedachte. Aldus kunnen wij eene aktie op touw zetten op grond der onomstootbare getuigenissen door ons medegebracht.

Aan het welgelukken onzer pogingen durven wij hopen. Welk hart zal ongevoelig blijven bij het vernemen van het lijden onzer jongens, doorstaan omwille hunner Vlaamsche overtuiging.

Wij zijn dus bereid onze persoonlijke krachten bij de uwe te voegen. Vlaanderen mag over ons beschikken : indien onze nederige arbeid hare zaak kan dienen is de grootste onzer wenschen voldaan.

BIJLAGE II.

Zending van de Afgezanten der Aktivistische Frontbeweging.

Het uitsturen van afgezanten naar den Raad van Vlaanderen lag sinds drie maand al ter studie. Echter geraakten de leiders tot geen volledig akkoord. Nog waren niet al de leiders genoeg radikaal Aktivistisch. Eensgezindheid kwam tot stand over drie weken. Een plan van overloopen te Dixmude, onzen sector, mislukte over veertien dagen.

Onze eigenlijke zending.

De Raad van Vlaanderen, inzonder Prof. DOSFEL, SPELEERS, DEPLA, JACOB, uitvoerig inlichten over de frontbeweging, de namen harer gezaghebbenste leden, hare plannen van toekomstige politiek.

Daarvens de Duitschers te doen kennen, welke aktivistische macht, voor de toekomst het Vlaamsch gedeelte van 't Belgisch leger zal zijn, derhalve, alles in 't werk te stellen om het Belgisch leger — of ten minste een zoo groot mogelijk gedeelte — in te sluiten of gevangen te nemen.

Die interneering van de gevangneming, het onmiddelijk gevolg zou zijn, — als volgt op te vatten :

1° Eerst, indeeling in Vlaamsche en Waalsche regimenten met voor de Vlamingen, instandhouding der aktivistische frontorganisatie, die aldus kan verstevigd en volledig worden. Binst die, aansluiting met den groep Göttingen;

2° Nadien gewestelijke indeeling — arrondissement — kanton. Binst die interneering zou een geweldige meeting, schriftpropaganda gevoerd worden en den grondslag gelegd der Oudstrijdersbonden. Die interneering aldus opgevat zou toelaten de Oudstrijdersbonden dadelijk na den oorlog als een aktivistische macht aan te wenden.

Bijkomstige zending.

Als propagandisten heel den lande door op te treden; de massa bekend te maken door meetings en schriften 't IJzermartelaarschap der Vlamingen; de ouders van gekende frontflaminganten te gaan inlichten over de meening hunner zonen en de straffen en vervolgingen uit dien hoofde opgelopen.

Organisatie der Aktivistische Frontbeweging.

Ontstaan. — Maart, April 1916. Als weerslag van de Vlaamschgezinde strooming in bezet Vlaanderen en van de ophitsende, hatelijke persaanvallen door de Haversche regeering ingegeven of gedoogd. De twee eerste oorlogsjaren : de flaminganten van voor den oorlog bij het leger, vergingen in lijdzaamheid, kenden elkaar niet, wisten van elkaar niets af. De studenten-flaminganten zochten hun kennissen van vroeger weer op. Er ontstond voeling en van daar het begin van organisatie (*begin van 1915*).

1ste phasis. — Beperkte zich bij studiekringen die in een of ander privaat huis of op 'n kamer van 'n officier of 'n aalmoezenier bijeen kwamen. Die bijeenkomsten der zoogenaamde studiekringen werden eigenlijk meetings.

2^e phasis. — Rond Maart-April 1917 werden bij ministerieel besluit de studiekringen verboden. Van toen af werd de Beweging volstrekt geheim ingericht volgens de noodzakelijkheid dier geheimhouding. Die nieuwe organisatie werd eigenlijk niet geboren als gevolg dier afschaffing, maar ze werd daardoor stelselmatig doorgedreven en vervolledigd. Die organisatie past zich volledig aan bij de militaire organisatie.

Schema.

Legervergadering of Oppercomiteit :

In de Legervergadering zetelen: de hoofdman of Ruwaard, de leiders of afgevaardigden der 6 divisies, de 2 geheimschrijvers van den hoofdman, naar gelegenheid enkele plaatsvervangers of bijgevoegden der divisieleiders.

De legervergadering vervult in zekeren zin de rol van wetgevend lichaam, en vergadert om de 8 dagen.

Een Comiteit voor elk der 6 divisies :

Zetelen er in : de divisieleider, de afgevaardigde voor elk regiment voetvolk, geschut, ruitery, vervoerkorps, vergadert om de 14 dagen, 3 weken.

Een Comiteit voor elk regiment :

Zetelen er in : de regimentsleider, een leider voor elk bataljon. Vergadert op onbepaalde tijdstippen.

Bataljonscomiteit :

Zetelen er in : de bataljonsleider en den leider voor ieder compagnie, vergadert op onbepaalde tijdstippen.

Die organisatie is in sommige eenheden zoo volledig, dat zelfs pelotons, sekties en escouaden, hun onderscheidelijke leiders hebben.

De namen der leden der legervergadering en der divisieleiders blijven onbekend. In Havre (ministerie) Kales en de drilcampen, bestaan clubjes afhankelijk van de frontorganisatie.

Algemeene werkzaamheden.

1° De legervergadering regelmatig inlichten bij middel van verslagen der gevoerde propaganda, die bestaat in aanhangers te kweeken, in te lijven in de organisatie;

2° De leger-vergadering leidt de algemeene gedachten die nadien verbreed worden langs den hierarchischen weg der ondergeschikte comiteiten.

3° Het drukken en verspreiden van vlugschriften waarvan de tekst opgesteld wordt door de legervergadering. Het aanwerven van officieren, enz.

Een ijzeren tucht ompant al de leiders.

BIJLAGE III.

Opvatting onzer propaganda.

I. Vlugschriften.

A. — Het laatste standpunt der Vlaamsche frontbeweging en haar principiëelen ontwikkelingsgang.

Bestemd voor de passivisten en inzonder voor die van Holland die er maar steeds luidruchtig op bogen principieel samen te gaan met het front.

Bevat :

1° Open brief aan den Koning van België;

2° Brief aan Z. E. Kardinaal MERCIER;

3° Brief aan de Verbondene Grootmachten :

« Engeland, Frankrijk, Italië, Rusland. Aan Z. H. den PAUS en aan de Ver. Staten. »

4° Vlaanderens Dageraad aan den IJzer;

5° Bestuurlijke Scheiding en Aktivisme.

B. — Vlaanderens Weezang op den IJzer.

Bestemd inzonder voor de families der Vlaamsche soldaten. Dat onder meer zou bevatten : één lange reeks gevallen van vervolgingen, afstraffingen en verbanningen met ontegensprekelijke dokumentatie ter staving; en door een twintigtal portretten verluucht.

C. — Open brief aan den Koning van België, ALBERT I.

Als afzonderlijk vlugschrift verspreid.

II. Meetings.

We hebben de militaire kleedij aan.

We treden op in steden en dorpen waarvan er soldaten vervolgd en gestraft geweest zijn. Onze rede behandelt dan met nadruk het feit der gestrafte soldaten van dat dorp of die stad, waar we spreken. Onze meeting over het Vlaamsch martelaarschap aan den IJzer wordt aangekondigd bij middel van aanplakbrieven, waarop de namen van de gestrafte of vervolgte soldaten van de streek vermeld staan. Misschien vinden we middel om de beeltenissen dier plaatselijke gestraften na de meeting te verkoopen.

Voorbeeld : **Meeting te St-Niklaas.**

Onze brochure *Vlaanderens Weezang op den IJzer* heeft de bevolking reeds te voren ingewijd in de gevallen der vervolgingen tegen : A. DE NAYER, aalmoezenier

verbannen naar Bordeaux; J. VAN DEN HENDE, gekende figuur in de kristene vakbeweging, gevangen; A. KOKKELENBERG, gevangen; E. GORLEY, onderwijzer; G. HEBBEKES, student.

Een paar dagen voor de meeting: Aanplakbrief met eene in't oog vallende vermelding dier namen en dier onderscheidelijke martelaarstitels. In naam der St-Niklaasche IJzermannen brengen we den bewonderend eeregroet aan Sekretaris Heynderickx. Na de meeting verkoop van propaganda-photo's der martelaars.

III. — Frontpropaganda.

A. — We helpen rechtstreeks de frontpropaganda besturen, die gevoerd wordt bij middel van 't overgooien naar de Belgische loopgrachten, van hier verschenen vlugschriften en kranten.

We duiden de **voordeeligste sektor's** en plaatsen aan en de meest **praktische procedeën**. Ook de vlugschriften die hier verschijnen en die we 't **geschikst achten** om de **voormannen van 't front** in te lichten (bijv. : Dofsel's Verweer), de kranten en vlugschriften die het **sterkst de volksjongens** kunnen **aandoen** en gemakkelijkst overhalen.

B. — De jongens, die komen overgelopen en beweren een **opdracht** meê te hebben van 't Opperkomiteit, worden **dadelijk met ons** in betrekking gesteld.

Daardoor blijven we steeds op de hoogte van de **nieuwste gebeurtenissen** en van den **algemeenen toestand der frontbeweging**.

C. — De jongens, die gevangen genomen worden, en aan de Duitsche, militaire ondervragers blijk geven **genoeg Vlaamsche overtuiging** te bezitten, worden door **ons** gepolst. Bekomen alsdan een verlot van enkele dagen, bijaldien ze zich bereid verklaren hun **familie en omgeving voor te lichten**.

Bewijsstukken voor de geschiedenis van den oorlog in België

Het Archief

van den

Raad van Vlaanderen

Uitgegeven door den

Nationalen Bond voor de Belgische Eenheid

BRUSSEL

Drakkerij Oud-Huis Th. DEWARICHET
16, Wilde-Woudstraat

Uitgever H. LAMERTIN
1, Coudenbergstraat

1929